

Hammans »malerskab«

af Jytte Nielsen og Michael Vandet

Den 25. maj i år ville maleren Marius Hammann være fyldt 125 år. Ikke mange kender kunstneren, der blev født i Thisted, og som har malet en del motiver herfra.

I anledning af de 125 år afholdt Museet for Thy og Vester Hanherred en mindeudstilling for kunstneren, arrangeret i samarbejde med Anders Schousgaard, Thisted. Artiklen beretter om en »glemte« Thisteddreng, der denne sommer fik en plads i byen opkaldt efter sig.

Kører man fra Nytorv ud ad Nørregade i Thisted, passerer man på venstre hånd et skilt, hvorpå der står »Hammans Plads«. Netop i dette strøg i Nørregade blev Marius Hammann født den 25. maj 1879, som det femte barn af karetmagermester Wilhelm Heinrich Hammann og hustru Karen Marie Mortensen.

Forældrene var blevet viet i Thisted Kirke den 11. maj 1865, men hvor de har truffet hverandre er uvist, idet faderen er født i Barntrup i fyrstedømmet Lippe-Detmot i Westfalen i Tyskland i 1832 og moderen i Kappel i Vestervig sogn i Thy i 1837. Faderen

opnår borgerskab i 1858 i Thisted og optræder første gang i folketællingen i år 1860.

Familien bosatte sig i Nørregade 27, som dengang havde nr. 74, hvilket henfører til matrikel-nummeret og ikke husnummeret.

I Nørregadekvarteret voksede Marius Hammann op og kendte gaden og området omkring åen særdeles godt, og partier herfra indgår da også senere i hans motivkreds. Hvilken fremtid der egentlig var tiltænkt karatmagerens sønnen fra Nørregade, er svært at vide, men i hvert fald kom han i malerlære, og ikke karetmagerlære, som måske ellers lå umiddelbart for. Han fik således svendebrev som dekora-

Nørregade 27 i Thisted til venstre i fotoet – huset hvor Marius Hammann blev født i 1879.

Gården bag Nørregade 27-29 i Thisted. Hammanns karetmagerværksted er til højre i fotoet.

tionsmaler, før han drog til København for at søge om optagelse på Kunstakademiet i året 1896, han var da 17 år gammel. På kunstakademiet fik han Otto Bache og Frants Henningsen som lærere, og han udgik fra akademiet i 1901 og ernærede sig herefter som kunstner.

Motiver fra Thisted

Et af de tidligste værker, vi kender fra Marius Hammanns hånd, er en kultegning af Realskolens gård i Thisted, i dag Plantagehuset. Tegningen er sandsynligvis udført i årene før 1900, og er meget akkurat og nøjagtig i sin streg og udtryk. Under og efter akademitiden må Hammann have opholdt sig i Thisted i kortere eller længere perioder, og i den forbindelse portrætteret sine forældre på to små lærreder, der hver for sig beretter historie

(værkerne er gengivet i farver på årbogens omslag og omtalt i kolofonen).

Faderen er også afbildet på to andre lærreder, dels i karetmagerværkstedet og dels siddende i stuen (se årbogens omslag).

På værkstedsbilledet ses faderen stående ved høvlebænken, og bag ham er der et kig ud i gården og til nogle træer i haven bagved. Det er et stemningsfyldt værk, hvor man fornemmer det sparsomme lys på værkstedet, og hvor atmosfæren oser af kulturhistorie.

Anderledes er det store helfigurportræt af den siddende far. Det er en træt gammel mand, der sidder lidt forstemt og kigger ud i rummet, med store livstrætte øjne. Hans store knoglede hænder hviler på knæene, og i den ene hånd holder han merskumspiben. På fødderne har han store sorte træsko, og arbejdsforklædet dækker kroppen. På hovedet har han en karakteristisk hue, som også ses på de to andre motiver med ham. Han sidder

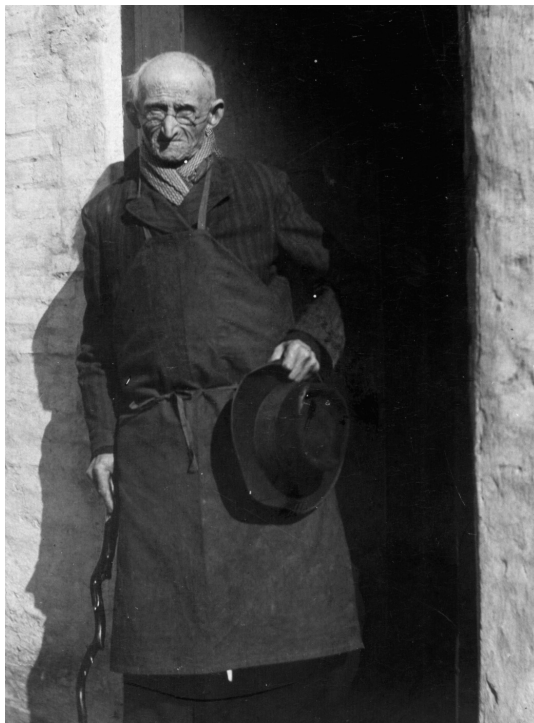
foran en kommode, hvorpå der ligger en lyse-
dug, tændstikker, en vase og et par æbler. Det
er en nøgtern skildring af den gamle hånd-
værker, og den mørke toneholdning opvejes
af de »sprælske« æbler, merskumspiben og
farvespillet i faderens ansigt. Det er tydeligt,
at Marius Hammann er optaget af det maleri-
ske, og specielt lysets indvirkning bliver væ-
sentlig for ham.

Kvarteret bag Nørregade ned mod åen blev
også motiver for Hammann. Vi kender til tre
værker med engen og haven mod åen som
emne. De to er skitseagtige i deres streg, og
derfor mere løse i både detaljen og mætheden
i farverne. Det ene forestiller et hus i en tæt
bevoksning og med en stor grøn eng foran,
mens det andet er haven bag Nørregade 27.
På det sidste billede sidder en person foran en
blomstrende hyld, og i baggrunden ses gule
husvægge og røde tegltage. På billedet ses
også et enkelt bistade. Dette motiv går igen i
det måske mest maleriske billede fra kunstne-
rens hånd, nemlig billedet med kvinden i
samme have, (se årbogens omslag) mellem
buske og nær bistaderne. Dette er et færdigt
maleri, og Hammann viser her sin beherskel-
se af farverne og lyset. Ligesom på motivet
med den siddende far er det kvindens røde og
blå dragt, der trækker lyset frem i billedets
andre elementer.

Alle de ovennævnte malerier og tegninger
befinder sig i dag i Museet for Thy og Vester

Realskolens Gård, ca. 1900. 31x50 cm. Kultegning.

*Foto af karetmager Hammann foran huset i Nørre-
gade.*

Hanherreds varetægt, og er udover at være
gode kunstværker også kulturhistoriske kle-
nodier. De er malet i en tid, hvor fotografiet
er i sin vorden, og indføjte skildringer af per-
soner og kulturmiljøer er sparsomme.

Hammann som kunstner

Marius Hammann lærte i sine unge år male-
ren Edvard Weie at kende, og samværet med
den senere så berømte kunstner har sikkert
været med til at forme Hammann som kunst-
ner. I og efter akademitiden rejste Hammann
ofte på studieture rundt i Europa, og blandt
andet opholdt han sig i Paris i halvandet år
omkring 1906. På samme tid var Karl Isak-
son, Giersing og Sigurd Swane i byen, og
sammen har de sikkert udforsket de moderne

Engen bag Nørregade 27, Thisted. 45x52 cm. Olie på lærred.

strømninger i europæisk malerkunst, og hver på sin måde ladet sig inspirere i det videre kunstneriske forløb. Som tidligere nævnt fik farven og lyset stor betydning i Hammanns værker, og han har sikkert med stor interesse studeret netop impressionisterne i Paris.

I 1913 blev han gift med Anna Margrethe Hansen – kaldet Grethe. Parret, som forblev barnløst, bosatte sig i København, men rejste ofte til Sydeuropa, hvor Hammann fandt motiver, som til fulde kunne matche hans beherskelse af lysets virkemidler. Specielt områder i Pyrenæerne blev hans foretrukne, og landskabsmalerierne viser i høj grad hans koloristiske format.

Hjemme i København blev motiver fra Christianshavn og Dragør yndede, samt interiørstudier.

Ofte portrætterede han hustruen siddende i et rum, syende eller betragtende, eller også var det personer omkring et bord i kunstig belysning, der havde hans interesse. Det er som om, han bruger sine erfaringer fra interiørstudier af rum og lys i sine bybilleder, hvor netop byrummet skildres suverænt.

Hammann forblev tro mod sit udtryk. Verden omkring ham forandrede sig i hastigt tempo, og nye ismer fødtes i kunstverdenen.

Selv skrev han således om sit maleri i Samleren. Februar 1933:

»Paletten med sine Farver er Malerens Instrument. Motivet, som Maleren benytter som skelet til at anbringe Farverne paa, er i Nutiden som Regel enklere og beskednere end i gamle Dage, men Billedet kræves opbygget af rent maleriske Elementer. En Opstilling af livløse ting kan som Motiv give et lige saa vægtigt Maleri som et bevæget dramatisk Motiv, og det har den Fordel, at Tankerne hos Beskueren ikke ledes bort til andre Maleriet uvedkommende Egne. Det er Lyset, der danner Billedet, der gør Lokalfarven rig og nuanceret. Genstandenes Farver glider fra Lyset gennem Mellemtonerne ind i Skyggernes Mulm. Det er de midler, Maleren arbejder med, og er hans Sind opladt og modtagelig er Virkeligheden en udtømmelig rig Verden, der ikke lader ham i Fred. Klange afløser hinanden. Klange, der logisk slutter sig til andre og er i Slægt med hinanden, Maleren har faaet Grund under Fødderne, og Foredraget bliver naturligt hjertevarmt Tale.«

Ud af glemslen

Marius Hammann døde i 1936 og ligger begravet på Vestre Kirkegård i København. For-

Grethe og Marius Hammanns gravsten på Vestre Kirkegård, København.

Karen Marie og Wilhelm Heinrich Hammanns gravsten på Vestre Kirkegård, Thisted.

inden havde han i 1928 modtaget Eckersberg Medaljen samt andre udmærkelser. I dag findes hans værker på bl.a. Statens Museum for Kunst, Horsens Kunstmuseum, Storstrøms Kunstmuseum og Randers Kunstmuseum. På Statens Museum for Kunst findes Marius Hammanns portrætbuste af vennen og maleren Edvard Weie fra omkring 1908. Fra samme år stammer maleriet »Portræt af maleren Marius Hammann i interiør med lampelys«. Dette værk er netop udført af Edvard Weie, og begge de omtalte værker vidner om de nære bånd, der var mellem de to kunstnere.

I Thisted er det også muligt at støde på Marius Hammanns værker, ikke som maler, men som skulptør. På Vestre Kirkegård står en gravsten udført af Marius Hammann. Den står over forældrene Karen Marie og Wilhelm Heinrich Hammann. Det er en høj granitsten med profilportrætter af forældrene øverst og derunder navnetrækkene. Forud for stenhuggerarbejdet er der udført en model i gips, som i dag findes i privateje. Det er en meget enkel og smuk gravsten, og fin i udførelsen.

Denne sommer opnåede Marius Hammann den stor ære at komme i selskab med andre »berømte« bysbørn, så som J. P. Jacobsen, Christen Kold og Conrad Malthe Bruun. Han fik nemlig opkaldt en plads efter sig. I Nørregade, hvor det hele begyndte.

Jytte Nielsen

Leder af Museet for Thy og Vester Hanherred.

Michael Vandet

Museumsassistent, Museet for Thy og Vester Hanherred.

Skiltning til Hammanns Plads i Nørregade i Thisted.

Engen bag Nørregade 27, Thisted. 45x52 cm. Olie på lærred.

strømninger i europæisk malerkunst, og hver på sin måde ladet sig inspirere i det videre kunstneriske forløb. Som tidligere nævnt fik farven og lyset stor betydning i Hammanns værker, og han har sikkert med stor interesse studeret netop impressionisterne i Paris.

I 1913 blev han gift med Anna Margrethe Hansen – kaldet Grethe. Parret, som forblev barnløst, bosatte sig i København, men rejste ofte til Sydeuropa, hvor Hammann fandt motiver, som til fulde kunne matche hans beherskelse af lysets virkemidler. Specielt områder i Pyrenæerne blev hans foretrukne, og landskabsmalerierne viser i høj grad hans koloristiske format.

Hjemme i København blev motiver fra Christianshavn og Dragør yndede, samt interiørstudier.

Ofte portrætterede han hustruen siddende i et rum, syende eller betragtende, eller også var det personer omkring et bord i kunstig belysning, der havde hans interesse. Det er som om, han bruger sine erfaringer fra interiørstudier af rum og lys i sine bybilleder, hvor netop byrummet skildres suverænt.

Hammann forblev tro mod sit udtryk. Verden omkring ham forandrede sig i hastigt tempo, og nye ismer fødtes i kunstverdenen.

Selv skrev han således om sit maleri i Samleren. Februar 1933:

»Paletten med sine Farver er Malerens Instrument. Motivet, som Maleren benytter som skelet til at anbringe Farverne paa, er i Nutiden som Regel enklere og beskednere end i gamle Dage, men Billedet kræves opbygget af rent maleriske Elementer. En Opstilling af livløse ting kan som Motiv give et lige saa vægtigt Maleri som et bevæget dramatisk Motiv, og det har den Fordel, at Tankerne hos Beskueren ikke ledes bort til andre Maleriet uvedkommende Egne. Det er Lyset, der danner Billedet, der gør Lokalfarven rig og nuanceret. Genstandenes Farver glider fra Lyset gennem Mellemtonerne ind i Skyggernes Mulm. Det er de midler, Maleren arbejder med, og er hans Sind opladt og modtagelig er Virkeligheden en udtømmelig rig Verden, der ikke lader ham i Fred. Klange afløser hinanden. Klange, der logisk slutter sig til andre og er i Slægt med hinanden, Maleren har faaet Grund under Fødderne, og Foredraget bliver naturligt hjertevarmt Tale.«

Ud af glemslen

Marius Hammann døde i 1936 og ligger begravet på Vestre Kirkegård i København. For-

Grethe og Marius Hammanns gravsten på Vestre Kirkegård, København.